

פרשת בראשית א

בתוכה בראשי על הפסוק בראשית ברא אלקם: אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחילה את התורה אלא מהחדש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטו בה ישראל, ומה טעם פתח בראשית, משום כה מעשיו הניגד לעמו לחת להם נחלת גוים, שם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים שכבשתם ארחות שבעה גוים הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא הוא ברא והנתנה לאשר ישר בעיניו ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו.

רש"י בניו על ב' מדרשים שונים בדלקמן: ע"י ילקוט שמעוני (תורה רמו קפז): אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחילה התורה אלא מהחדש הזה לכם. ולמה התחיל בראשית, משום כה מעשיו הניגד לעמו לחת להם נחלת גוים. וע"י בראשית רביה (פ"א ס"ב): רבי יחשע דסכנין בשם רבי לוי פתח, כה מעשיו הניגד לעמו וגוי (תהלים קיא), מה טעם גילה הקב"ה לישראל מה שנברא ביום הראשון ומה שנברא ביום השני, מפני עובדי כוכבים ומולות שלא היו מונין את ישראל ואמרין להם, הלא אומה של בזויים אתם.ישראל משיבין אותן ואמרין להם, ואתם הלא בזווה היא בידכם, הלא כפטורים היוצאים מכפתור השמידום וישבו תחתם. העולם ומלאו של הקב"ה, בשרצה נתנה לכם, ובсрצתה, נטלה מכם ונתנה לנו. הה"ד (שם) לחת להם נחלת גוים וגוי, הניגד להם את כל הדורות.

לא ברור כל כך השאלה או התשובה. וע"י גור אריה שברור שאין סיפור אחד בתורה שלא לצורך, אפילו "אתות לוטן תמנע" (להלן לו, בב) בראיתא בפרק חלק (סנהדרין צט ע"ב), אחר שם 'תורה' איןנו נופל אלא על מצות התורה, שהרי לשון 'תורה' הוא לשון הוראה – להורות לנו המעשה אשר נעשה. וכו', אם כן אין כתוב בה רק המצוות.

אמנם ע"י זהר ח"ב לט ע"ב: אמר רבי יצחק לא עצරיך אוריותא למכתב אלא מהחדש הזה לכם ראש חדשים Mai טמא משום דשירותא דסירה הוי ועל דא אוריותא הוא עצරיך למכתב מהכא דהא בקדושא בריך הוא ATKAR מלה ולא קשיא דלא כתיב (&) זאת החדש הזאת דהא זה וזה כחד מתקשרין ובאית דאית ביה דכר ונוקבא בחרא לית שבאה אלא לדכורה ועל דא ראשון הוא לכם לחדי השנה לחדי השנה ודאי אמר רבי יהודה לכם תרי זמני למה אמר רבי יצחק מניחו אשתמע יתיר כמה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו ATKARותא דא לכם ולא לשאר עמי.

תרגומו: אמר רבי יצחק לא העטרכה תורה לבתוב אלא מהחדש הזה לכם ראש חדשים מה הטעם משום שהוא תחילת הלבנה ועל זה התורה העטרכה לבתוב מכאן שהרי בקורס ברוך הוא נקשר הדבר. ולא קשה שלא כתוב זאת החדש הזאת שהרי זה וזה מתקשרים כאחד ובמקום שיש בו זכר ונכח באחד אין השבח אלא לזכר ועל זה ראשון הוא לכם לחדי השנה לחדי השנה ודאי אמר רבי יהודה למה [כתוב] פעמים לכם אמר רבי יצחק מהם נשמע יותר כמו שתוב כי חלק ה' עמו התקשרות זו לכם ולא לשאר העמים.

ע"י סוכה בט ע"א: תננו רבנן בזמנן שהחמה לזכה סימן רע לעובדי כוכבים לבנה לוכה סימן רע לשונאים של ישראל מפני שישראל מונין לבניה ועובדי כוכבים לחמה. אם כן יוצא שמדובר השאלה היא האם הייתה התורה מתחילה בלבנה, היינו שווה שיק לכלל ישראל, אמן מזה שהוא מתחילה לא מהלבנה אלא מהחמה ובריאות העולם, וזה סימן לכל העולם גם החלק של העכו"ם שיק לנו, ונברא בשביבנו. ולא רק זה אלא שהוא נברא תחילת שלהם כדי שאנחנו נתקן את זה, וכן נרמז בדברי הרמב"ז (א א): ועתה שמע פירוש

המקרא על פשטו נכוון וברור הקדוש ברוך הוא בראש כל הנבראים מאנפיסה מוחלטת ואין אצלנו בלשון הקדש בהוצאה היש מאיין אלא לשון בראש¹ ואין כל הנעשה תחת השימוש או למעלה שהוא מן האין התחלת ראשונה אבל הוציא מן האפס הנמור המוחלט יסוד רק מאר אין בו ממש אבל הוא כה מציא מוכן לקבל הצורה ולצאת מן הכה אל הפעול והוא החומר הראשון נקרא ליוונים היווני² ואחר ההיוול לא בראש דבר אבל יציר ועשה כי ממנה המציא הכל והלביש הצורות ותקנן אותן.

ההוראה שיציא מזה היא שעליינו לקחת כל מציאות ולהפוך אותה לאור, כל חומר ולהלביש לו צורה

וכך זה מתחפת וחולך, שמה שהיה אتمול בהו, הופך להיות היום בבחינת תהום, שהוא צריך להגיע להבנה פנימית יותר, עד שהצורה של אتمול הופכת להיות עוד פעם חומר, על ידי שקיבל צורה יותר חדשה ויוטר אמיתית.

עי' מהר"ל באර הנולה (הbaar הרבייע): במדרשי בר"ר (פ"ג) יהי ערב אין כתיב כאן רק וכי ערבי א"ר אבחו מלמד שהיה בORA עולמות ומהריבן עד שברא את אלו אמר דין הנין לי יתהון לא הנין לי נבאה אני רוצה, ובאה אני לא רוצה] א"ר פנהם טעמה דרי' אבחו וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד דין הנין לו יתהון לא הנין לו ע"ב. והמדרשי זה הוא לקצת בני אדם בתכילת הריחוק, שהיה בORA וראה העולם שאין טוב ומהריב אותו ויברא אחר, אף לאו מן בשר ודם אין ראו דבר כזה, כי"ש בORA עולם אשר לא יעף ולא יגע ואיןנו בן אדם ויתנחם איך אפשר לומר כזה. אבל בני אדם לא ירדו לפנימית המאמר הזה ולא עמדו בסודו, וזה כאשר תמצא בכל הנבראים אשר בראש השם יתברך אותם, הי' בORA עולמות ומהריבן ואמר דין יתהון לא הנין לי. וזה כי מתחלה בראש הנבראים, ובשעה שנבראו ולא היה בעולם מציאות אחר היו אותם הנבראים עיקר הבירה ושם המזיאות עליהם, עד שברא הש"י את האדם שהוא עיקר המזיאות ואמר דין יתהון לא הנין לי, ובזה נחרבו שאר הנמצאים כאשר בחר השם יתברך באדם שהוא עיקר המזיאות, כלומר שאין שם מזיאות נופל עליהם. כמו כן הוא בכל מעשה אלקים, שמתחלת היו בעולם האומות והם היו המזיאות של עולם הזה כאשר לא היה עדין העם אשר בחר בו הש"י, ובאשר היו ישראל לא היו נבחרים העכומ"ז ושוב לא יחשבו מציאות כלל, וזה שאמרו שה"י בונה עולמות ומהריבן:

ודבר זה רמזו חכמים במקומות הרבה אמרו בפרק ר"ע (שבת פ"ט, ב') א"ר אבחו הא חורב שמו שמננו ירד חורבן לעכומ"ז. ובאור זה, כי כאשר בחר בישראל שוב נחרב שאר עכומ"ז שנאמר אחרית גויים מדבר ציה וגוי' שאינם נחשבים לדבר. וזה תמצוא מבואר, כי קודם שעמדו ישראל היו נבאים באומות כמו בלעם אליפז וצופר הנעמי וכיוצא בהם, כאשר עמדו ישראל לא היו נבאים באומות והדברים האלה מbowרים, וזה נקרא שנחרבו העכומ"ז. וכן מתחלה היו הארץות כולן מוכנים לדבר הקדוש, וכיון שתתקדש א"י נפללו כל הארץות מן הדבר וחרי כל הדברים האלה שהיה בORA אותם ומחריבן. ומפני שנאמר בכתב ויהי ערבי ויהי בוקר וגוי והוא לי למכתב יהי ערבי ובוקר, כי היו של ויהי משמע שהיה קודם דבר, כי בן משמש ויוז החבור מחבר דבר למה

¹ עי' ז"ח י"ז ע"א: אמר רב חסדא, וכי השם מאין נבראו, והלא מאותו האור של מעלה נבראו. א"ר תנחים, כך הוא, אלא גוף השם מאין היה, וצורתם מדבר ממשות. וכן הוא האדם. ותמצא בשמיים בראיה, ואחר כך עשייה. בראיה בORA השמיים, כלומר מאין. עשייה, לעושה השמיים, מדבר ממשות, מהאור של מעלה. וא"ר תנחים, עשייה הוא תיקון הדבר בגודל ומעלה מכמותה שהיא. כמו דעת אמר, "ויעש דוד שם". עי' בມבר"ש יג ע"ד כי השורש העליון אשר ישנו לכל עולם מעלה בעולמו שעליו הוא בבחיה אין סוף נגדו.

² עי' ע"ח בשער קיצור אב"ע רפ"י

שלפננו. ועל זה אמר שהיה בונה עולמות ומהריבן, ר"ל שאין הכתוב מדבר מתחלה הערב של יום ראשון רק מדבר מן הערב ולא מתחלהו. ולמה אינו מדבר מתחלה הערב, וזה מפני שהיה בונה עולמות ומהריבן, והם בראיתם שאין בהם בריאה גמורה ואינם מתחברים עם שאר העולם מפני שאין מציאות ממש בהם, כמו תוהו ובוهو וחושך שכלם הם נבראים ביום הראשון בדאיותא בפ"ב דחינה ואין בהם בריאה שלימה, שאע"ג שהוא נחשב דבר זה בראיה בעת בראיתן, שכאשר נברא העולם היה תוהו ובוهو א"כ נחשב זה בראיה, מ"מ אח"כ נחרב כאשר נבראה הבריאה אשר רצתה השם יתברך, ואז נחרבו אותו שהיה שם מציאות עליהם לפי שאין חבור לבריאה ואתם עם שאר הנבראים. ונוכל לומר כי הכתוב מדבר בדבר שהוא עוד יותר בלתי בראיה ובלתי מציאות יותר מן תוהו ובוهو, ובודאי דבר כזה נחרב בשנברא העולם, וזה שאמרו במדרש (ב"ר פ"ג) ג"כ שה"י סדר הזמנים קודם לבן ולא אמר שה"י זמן קודם, כי כל זמן זמן מלאו ששת ימי המעשה כל אחד ואחד ומין מיוחד שהוא יום ראשון והוא אחד מיוחד בפני עצמו שאין זה כזה, אבל הזמן שה"י קודם לבן הוא סדר זמנים לא שה"י זמן מיוחד, שאם היה זמן מיוחד היה הבהיר מספר ממנו רק סדר של זמנים, כמו עניין הזמן כי הזמן יש בו קודם ומتأخر, אבל לא ומין מיוחד לומר שה"י לפניו ערב ובוקר שהוא אינו רק שה"י סדר זמנים קודם ומتأخر וזה סדר זמנים. וזה כמו שאמרנו, כי הכתוב שאמר וכי ערב וכי בוקר אינו מדבר מתחלה הערב והוא לו לומר וכי ערב, רק בתחלה נבראו דברים שה"י להם חורבן כאשר היה הבריאה שהיא יותר עיקר, כי הבריאה שהוא עניין זמן שה"י בו קודם ומتأخر וזה נקרא סדר זמני לא שה"י זמן מיוחד, אבל הבריאה הייתה תוהו ובוهو שאינה ניכרת הבריאה כמו שפירש רש"י "ול שכשהאדם בא לקרוא לו שם שהוא דבר זה הוא תוהה ונמלך לקרוא לו שם אחר ואין בכך בריאה גמורה. וכן אין הזמן מיוחד עד שה"י נבדל הזמן הוא מזמן אחר, ודבר זה נקרא סדר זמנים שלא הי' בזמן החטא רק הקודם והמתأخر, ולא ומין מיוחד כמו שה"י הזמן של ששת ימי המעשה כל יום בפני עצמו וכלכך לא דבר הכתוב ממנו:

בשאדם הראשון חטא, חור הכל לתחו עד המבול שאו חזר הכל בפועל לתחו, ליום השני כמו שכחוב (בראשית ו ז) כי נחמתי כי עשיתם. האלפיים שנותו תחוי זה כנגד היומיים הראשונים של בראיתם, שהכל היה מים, לבן נקרא תחוי מלשון תחומות. הכל חור לתחוי עד שהוציאכה התחלה חדשה. הבחו של תחוי היה התייה, וזה הגיע עד כי אור, שהוא אברהם, שבנו נבראה צורת האדם בשלימות, עד שהגיע משם, שהוא היה הדור עשרים ושש מ אדם הראשון, וכך נוצרה צורת האדם בשלימות, נתנה התורה, וזה היה אורי של העולם, והנקודה הראשונה של קבלת התורה בהחדש הזה לכם, וזה עמוק השאלה של רש"י שלא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא האור וההוראה הראשונה שניתן לכל ישראל, וכל הכה מעשוו הגיד לעמו הוא לננות את המהלך של 'תחוי אור' של הבריאת הראשון של האור האמתי של העולם.

כתוב בחז"ל (בראשית רבא יב ט) אלה תולדות השמים והארץ (ר"ת תחוי) בהבראם, אותיות באברהם, עד שנברא אברהם שהוא התחלה של צורת אדם שלימה, הכל היה תחוי. שהרי כאמור לעיל בשאדם הראשון חטא, הוא החoir את הכל לתחוי, וירד חושך לעולם, ובתוב גנמא פסחים (דף נד ע"א) במושאי שבת נתן הקדוש ברוך הוא ריעעה באדם הראשון מעין דוגמא של מעלה והביא שני אבני וטחנן זו בזו ויוצא מהן אור, לבן מברכים בורא מאורי האש כל מוצאי שבת. דעת מעלה היא דעת שיזכרת דברים חדשים, דעת של מטה רק קולטה דברים קיימים. ובמושאי שבת ניתן באדם דעת של מעלה, אחרי חטא, ועל ידי כן יכול לייצר אש שלא הייתה מקודם. בימי אנוש התחילה

התדרדרות עד המבול שהוא חורה לתחו, והעולם ירד עוד עשר דורות עד שנולד אברהם אבינו. בתוך מצרים הגיעו לחושך הסופי בעולם, ואו נולדה הזרה חדשה של האדם. גלות מצרים היא התהו האמתי בעולם, עד שכחוב עליהם (יחזקאל כג' כ) אשר בשרג מוחרים בשרם, זה חומר שמופקע לנמרי מכל צורה. גלות מצרים הייתה ה'אור' הסופי של העולם. בשזה נתנה, ראו את הלבנה מתוך החושך (ב'החודש הזה לכם'), וזה הולך ומPAIR, עד שיתקיים בנו אור חדש על ציון הארץ.

פרשת ויצא א'

בתוב בוגרואה שבת (דף עז ע"ב) רבינו זירא אשכח לרבי יהודה וכו' אמר ליה מי טעמא עיזי מסנן בראישא והדר אמר לייה בבראייתו של עולם דבריאש השובא והדר נהורא (למה עזים הולכים בראש העדר, ואחר כך היכבשים? בבראייתו של עולם שמקודם היה חושך ואחר כך היה אור).

הגר"א (אנדרות דרביה בר בר הנה עמוד יב) ויל': העניין שעשו נקרא עז בسود ההן עשו אחוי אישעיר (בראשית כו' יא) וישראל נקרים אמרי כמ"ש שה פור הישראל (ירמיה ג' &) וכן ואתנ צאנן מרעיתי (יחזקאל לד' לא) ועשנו נטול העולם הזה ויעקב העולם הבא כמ"ש ויוצא הרראשון וגוי פ"י ראשון בגדרתו בעולם הזה ואחר כך יצא יעקב לירש עולם הבא. וידיו אוחחות בעקב עשו פ"י שאפלו מחלוקת של עשו שהוא עולם הזה בסופו שהוא ימות המשיח ולבן נקרא בעקבות משיחא ע"ש וידיו אוחחות בעקב וו"ש מ"ט עיזי מסני בראישא מדוע נטול עשו חלקו קודם כי כל בראיה שבعلوم קליפתו קודם אל הפרי בראישא השובא והדר נהורא, כמ"ש והארץ הייתה תהו ובהו וחושך על פני תהום שהם ד' גליות שנלו ישראל ואח"כ ורוח אלהים מרחפת שהוא רוחו של משיח. ויהי אור והוא האור שנגענו לצדיקים לעתיד לבא.

ועי' שער הנגלוים (הקדמה בת): דע, כי אם אדרה'ר באשר נברא ביום שני, היה מטעב וממתין מהוזונג עם חוה אשתו, עדليل שבת, היו כל העולמות נתכנים כמו שהודעתיך. ולפי שבו ביום שהיה חול עליה למטה והוליד, לבן יצא קין מעורב טוב עם רע, כמו שייתברא. גם אם קין לא היה חוטא, היה הוא הבכור, והוא הוא ותאותו בדוגמת הכמה ובינה, והוא הבב ותאותו בחוגמת ת"ת ומלכות. וכן עד"ז יצאו אח"כ עשו ויעקב בדוגמת קין והבל. ואלו היה עשו ראוי וצדיק, היה לו יתרון עם יעקב, כי היה הבכור במקום הכמה, ויעקב במקום ת"ת. ובין שחטא עשו, נטלה ממנו הבכורה, ונטול יעקב פי שנים, חלקו אחיו עשו, ולבן יעקב בנגד ת"ת, וישראל בנגד הכמה. גם בזה תבין עניין, ויאhab יצחק את עשו כי ציד בפיו.

ועי' מהר"ל (ח"א ב"ב כבג ע"א): הרב זו תפלה. וכן אמרו במדרש נמשלת תפילת צדיקים לחרב שקורעת בכח גדול כך הוא תפילת צדיקים ויתור מהרב כי הגוירה שנזרע הקב"ה נמשלת לחרב ותפילת הצדיקים מבטלת וקורעת הגוירה מכ"ש שהיה נמשלת לחרב ומה שהוצרך יעקב לתפילה שם לא הייתה התפילה לא היה מגיע (התפילה) אל מדרינת הבכורה ומצד התפילה הגיע יעקב אל המדרינה העלונה ועשה נתרחק ולפיכך קרא את עשו אמרוי. ויש לך להבין איך עיי התפילה נעשה יעקב בכור כי ע"ג כי עשו הוא ראשון ובכור מצד שנולד יעקב אבל יעקב ראשון [מצד מה שהאדם נברא מן השמי] היה יעקב בראשון מפני שהוא קרוב אל השמי ולכך אמר אשר לקחת בחרבי ובקשתי הוא התפילה כי התפילה בזה הוא קרוב אל השמי בדכתיבומי גוי גדול אשר לו אלקים